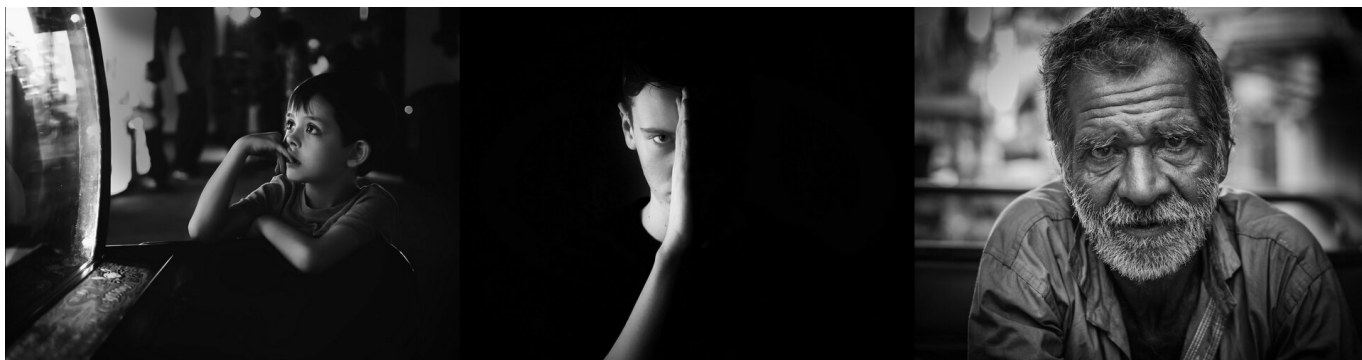

August Comte. Część pierwsza: poglądy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Comte August, *Czym jest filozofia pozytywna?*.
- August Comte, *Klasyfikacja nauki*.
- August Comte, *Metoda socjologii*.
- August Comte, *O metodzie subiektywnej*.

August Comte. Część pierwsza: poglądy

Według Comte'a, myśl ludzką w trakcie rozwoju historycznego można podzielić na trzy fazy: teologiczną, metafizyczną i pozytywną. Francuski filozof fazy te porównuje do etapów życia człowieka: dzieciństwa, w którym człowiek jest teologiem; okresu młodzieńczego, w którym człowiek jest metafizykiem, i dojrzałości, kiedy nastaje czas myśli precyzyjnej (stadium pozytywne).

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Co jest zadaniem nauki? August Comte stwierdził, że szukanie praw rządzących zjawiskami. Filozofia szukała zawsze przyczyny, pierwszej zasady, istoty rzeczy. Nauka nie pyta dlaczego – pyta „jak”. Dąży do wiedzy pewnej i ścisłej. Opiera się tylko na faktach i tak staje się nauką pozytywną. Myślenie pozytywne znamionuje dojrzałą fazę rozwoju ludzkości. Jest to faza umysłu krytycznego, który badając dostępną rzeczywistość, zdobywa wiedzę użyteczną, pozwalającą na przewidywanie. Podejście naukowe stosował Comte także w odniesieniu do problematyki społecznej.

Twoje cele

- Poznasz twórczość i poglądy Augusta Comte'a.
- Scharakteryzujesz filozofię pozytywną i metodę pozytywną.
- Przeanalizujesz, w jaki sposób system filozofii pozytywnej Comte'a miał otwierać drogę do stworzenia „nowej ludzkości”.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

Aby dowiedzieć się więcej na temat myśli Augusta Comte'a, zapoznaj się z poniższymi materiałami:

- [August Comte: Część druga: wpływy i recepcja](#)
- [Pozytywizm. Auguste Comte: dziejowa misja nauki](#)
- [August Comte. Filozof i jego postawa](#)
- [Założenia pozytywizmu Comte'a](#)

Biografia

Najważniejsze dzieła

Comte, który był filozofem systematycznym, pragnął, by jego dzieła tworzyły zamkniętą całość. Jego tezy, jak sądził, miały wartość naukową, tzn. są weryfikowalne i nie podlegają zmianie.

W latach 1830-1842 pisze sześciotomowe dzieło *Cours de philosophie positive* (Wykład filozofii pozytywnej). Nie było to jego pierwsze dzieło, bo już w 1822 r. napisał plan badań naukowych niezbędnych do reorganizacji społeczeństwa. Swoją ideę religii ludzkości Comte przedstawia w *Rozprawie o duchu filozofii pozytywnej* z 1844 r. i w *Rozprawie o całokształcie pozytywizmu* (1848). W dziełach tych Ludzkość zastępuje ideę Boga. W latach 1851-1854 publikuje czterotomowy *Système de politique positive* (System pozytywnej polityki), a w 1852 r. *Catéchisme positiviste* (Katechizm pozytywistyczny). Pracuje nad stworzeniem syntezy naukowych dociekań z myśleniem religijnym. W 1856 r. rozpoczął pracę nad dziełem *Synteza subiektywna, czyli powszechny system pojęć właściwych dla normalnego stanu ludzkości* – udało mu się napisać tylko pierwszy tom.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Poglądy

Rozwój myśli ludzkiej

Według Comte'a myśl ludzką w trakcie rozwoju historycznego można podzielić na trzy fazy: **teologiczną**, **metafizyczną** i **pozytywną**.

Francuski filozof fazy te porównuje do etapów życia człowieka: **dzieciństwa**, w którym człowiek jest teologiem; **okresu młodzieńczego**, w którym człowiek jest metafizykiem, i **dojrzałości**, kiedy nastaje czas myśli precyzyjnej (stadium pozytywne). Ten podział jest wynikiem przekonania, że duch pozytywny, związany z naukami przyrodniczymi, jest skutkiem rozwoju historycznego myśli ludzkiej.

Comte twierdził, że wymienione okresy w życiu człowieka dotyczą każdej osoby, która rozwija się normalnie i nie umiera w sposób niespodziewany. Przyglądając się tym trzem stadiom można w prosty sposób poznać zasady rządzące filozofią pozytywną.

W dzieciństwie, czyli fazie pierwszej, człowieka zajmuje poszukiwanie przyczyn zjawisk, jakiejś tajemniczej siły, która powoduje, że świat jest taki, jaki jest. Według Comte'a, na tym etapie udziela on odpowiedzi na swoje pytania, odwołując się do idei bogów lub Boga. Twórca filozofii pozytywnej wyróżnia w tym okresie stadium **fetyszyzmu** (przedmioty nabierają wartości boskiej), **politeizmu** (przedmiotom

zostaje przypisana boska moc) i [monoteizmu](#) (idea jednego Boga jako stwórcy).

Faza metafizyczna, w terminologii Comte'a, zaczyna się wówczas, gdy człowiek nie bada już przyrody odnosząc wiele wyjaśnień do Boga, ale tłumaczy ją poprzez pojęcia i terminy abstrakcyjne.

Faza trzecia, dojrzała, to oczywiście faza naukowa, pozytywna. W tym okresie umysł jest krytyczny i zajmuje się tym, co daje się zbadać, opisać. To, co doświadczalne, podciąga pod prawa ogólne – naukowy światopogląd umożliwia przewidywanie, ponieważ fakty są zbadane i opisane. Tylko [wiedza pozytywna](#) ma zdolność przewidywania, ponieważ jest realna, pewna i użyteczna.

W myśli Comte'a ład i postęp to okres dojrzałości; te dwa pojęcia w jego systemie są nierozzerwalne. Czy teoria ta oznacza, że cały wszechświat może być wyjaśniony przez wiedzę pozytywną? Odpowiedź jest negatywna, gdyż według francuskiego filozofa, znamy tylko to, co nam się jawi, czyli co da się opisać. Nie zajmuje się tym co, ogólnie mówiąc, proponowała kiedyś do namysłu teologia i metafizyka. Wszystkie nauki stają się pozytywnymi, w rozumieniu Comte'a, czyli opierają się na samych faktach. Zadaniem nauki jest szukanie praw rządzących zjawiskami, a nie szukaniem „początku” czy „istoty rzeczy”. Nauka pyta „jak”, a nie „dlaczego” dochodzi do pewności, do ścisłości, do prawdy. Jej dokonania sprawdzają się w praktyce, nauki pozytywne są użyteczne. Twórca [filozofii pozytywnej](#), twierdził, że termin **pozytywny** oznacza ścisły, pewny, precyzyjny, realny, konstruktywny, obiektywnie oceniający sytuację czy sprawdzalny. Nauka potrzebuje jedności metody.

Teoria nauki

Nauka o społeczeństwie

Władza nauki

Religia ludzkości – budowa społeczeństwa

Słownik

fetyszym

(fr. *fétiche*) skłonność do otaczania przedmiotów i zjawisk irracjonalnym kultem

filozofia pozytywna

wiedza prawdziwa, system, w którym wszystkie zjawiska świata zostały potraktowane z tego samego punktu widzenia; system, w którym panuje jedna metoda badawcza – metoda pozytywna

metoda pozytywna

metoda oparta na faktach, wyklucza szukania przyczyn pierwszych, programowo nie wychodzi poza fakty poddając je obserwacji i opisowi; przedstawia stosunki między faktami; fakty powinno się rozpatrywać z „całościowego punktu widzenia”, to znaczy powinien być rozpatrywany w związku z większą całością

monoteizm

(gr. *mónos* – jedyny; *theós* – bóg) jedynobóstwo, wiara w jednego Boga

politeizm

(gr. *polýs* – liczny, wiele'; *théos* – bóg) wielobóstwo, forma religii uznająca istnienie wielu bogów

pozytywny

przeciwstawia się temu, co absolutne – względny; pewny, ścisły i precyzyjny; obiektywny; użyteczny; organiczny i realny; konstruktywny

wiedza pozytywna

ma zdolność przewidywania, ponieważ jest realna, pewna i użyteczna

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z materiałem poniżej. Odpowiedz, jaki jest cel filozofii pozytywnej?
Dlaczego nie warto szukać przyczyny, źródła wszelkiego?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P12BibNtL>

Auguste Comte

Czym jest filozofia pozytywna?

1. Głównym zatem rysem charakterystycznym filozofii pozytywnej jest rozpatrywanie wszelkich zjawisk jako podległych niezmiennym prawom naturalnym. Dokładne wykrycie owych praw, redukcja ich możliwie najmniejszej liczby – oto cel wszystkich naszych wysiłków; uważamy natomiast za zupełnie niedostępne i pozbawione dla nas sensu – dociekanie tego, co się powszechnie nazywa przyczynami, czy to pierwszymi, czy to celowymi. Nie warto kłaść specjalnego nacisku na zasadę dobrze już teraz znaną wszystkim, którzy nieco gruntowniej studiowali nauki, posługujące się obserwacją. Każdy bowiem wie, że w naszych wyjaśnieniach pozytywnych, nawet najbardziej gruntownych, nie pretendujemy nigdy do wyłuszczenia przyczyn, wywołujących zjawiska, gdyż wówczas tylko oddalalibyśmy trudności; chcemy jedynie dokładnie przeanalizować okoliczności, w jakich się one wytwarzają, i powiązać je, jedno z drugim, normalnym stosunkiem następstwa i podobieństwa. Tak więc, pozwolę sobie odwołać się do najwspanialszego przykładu. Mówimy, iż ogół zjawisk wszechświata zostaje wyjaśniony w takim stopniu, w jakim to jest w ogóle możliwe, przez Newtonowskie prawo powszechnego ciążenia, ponieważ z jednej strony ta piękna teoria ukazuje nam całą ogromną różnorodność faktów astronomicznych jako jeden i ten sam fakt, rozpatrywany z różnych punktów widzenia, jako ciągłe dążenie wszystkich molekuł do siebie w prostym stosunku do swojej masy i odwrotnym do kwadratu; podczas gdy, z drugiej strony, ten fakt ogólny jest nam przedstawiony jako zwykłe uogólnienie faktu powszechnie znanego, który wobec tego uważamy za doskonale zrozumiały, a mianowicie – ciężaru ciał na powierzchni ziemi.

Źródło: Auguste Comte, *Rozprawa o duchu filozofii pozytywnej*, tłum B. Skarga, W. Wojciechowska, Warszawa 1973.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie audiobooka napisz, na czym polega podział nauk.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P12BibNtL>

August Comte

Klasyfikacja nauki

1. Przystępując teraz bezpośrednio do tego wielkiego problemu, przypomnijmy sobie przede wszystkim, że chcąc przeprowadzić naturalną i pozytywną klasyfikację nauk podstawowych, musimy szukać jej zasady w porównaniu różnych rodzajów zjawisk, których prawa mają nauki odkrywać. Chcemy określić, na czym polega rzeczywista, wzajemna zależność istniejąca pomiędzy różnego rodzaju badaniami naukowymi. Otóż zależność ta może wynikać tylko ze wzajemnej zależności odpowiednich zjawisk. Rozpatrując z tego punktu widzenia wszystkie zjawiska podlegające obserwacji, zobaczymy, że można je podzielić na nieliczne kategorie naturalne, które dają się ułożyć w ten sposób, iż racjonalne badanie każdej kategorii opiera się na znajomości praw kategorii poprzedzającej i staje się podstawą do badania kategorii następnej. O porządku tym decyduje stopień prostoty lub – co na jedno wychodzi – stopień ogólności zjawisk, z którego wynika ich kolejna zależność i skutkiem tego mniejsza lub większa łatwość ich badania. Jest bowiem a priori jasne, że zjawiska najprostsze, te, które są skomplikowane mniej od innych, są z konieczności także zjawiskami najogólniejszymi; gdyż to, co możemy zaobserwować w największej liczbie przypadków, jest już z tego powodu najbardziej niezależne od wszelkich okoliczności, charakterystycznych dla każdego odrębnego przypadku. Jeśli zatem chce się ująć filozofię naturalną w

sposób naprawę metodyczny, należy zacząć od badania zjawisk najogólniejszych, czyli najprostszych, posuwając się potem kolejno aż do zjawisk najbardziej szczegółowych, czyli najbardziej złożonych, gdyż ten porządek ogólności czy prostoty, determinując z konieczności racjonalne powiązanie różnych nauk podstawowych ze względu na sukcesywną zależność ich zjawisk, ustala w ten sposób stopień ich łatwości. Jednocześnie, posługując się rozważaniem pomocniczym, które moim zdaniem warto tutaj odnotować i które zbiega się dokładnie ze wszystkimi poprzednimi, zjawiska najogólniejsze, czyli najprostsze, jako z konieczności najbardziej obce człowiekowi, są – z tego właśnie powodu – badane w największym spokoju i w sposób najbardziej racjonalny. Jest to jeszcze jeden powód, dla którego odpowiednie nauki rozwijają się najszybciej.

2. Zjawiska, odnoszące się do wszystkich istot żywych, tworzą dwie kategorie, z istoty swej odrębne: zjawiska odnoszące się do jednostki i zjawiska odnoszące się do gatunku, tym bardziej, jeśli jest to gatunek zdolny do społecznego współżycia. Podział ten ma znaczenie za sadnicze, szczególnie w odniesieniu do człowieka. Zjawiska drugiej kategorii są oczywiście bardziej złożone i specyficzne niż kategorii pierwszej, zależą od nich, nie wywierając na nie wpływu. Stąd dwa wielkie działy fizyki organicznej: fizjologia właściwa i fizyka społeczna, oparta na fizjologii. We wszystkich zjawiskach społecznych daje się przede wszystkim zaobserwować wpływ praw fizjologicznych na jednostkę, poza tym występuje w nich coś szczególnego, co zmienia ich skutki i wynika z wzajemnego oddziaływania jednostek na siebie; coś, co jest najbardziej skomplikowane w rodzaju ludzkim, ze względu na wpływ, jaki każde pokolenie wywiera na pokolenie następne. Właściwe badania zjawisk społecznych należy zatem, rzecz jasna, rozpocząć od gruntownego poznania praw, rządzących życiem indywidualnym. Z drugiej strony, ta konieczna hierarchia między dwoma rodzajami badań nie dowodzi bynajmniej – wbrew mniemaniu kilku wybitnych fizjologów – że fizyka społeczna stanowi tylko dodatek do fizjologii. Chociaż zjawiska obu tych nauk są z pewnością jednorodne, nie są jednak wcale identyczne i rozdzielenie ich ma podstawowe znaczenie. Nie można bowiem uważać, że wiedza o całym rodzaju została po prostu wydedukowana z wiedzy o jednostce, skoro warunki społeczne, które zmieniają oddziaływanie praw fizjologicznych, zasługują właśnie wówczas na szczególną uwagę. Tak więc fizyka społeczna powinna być oparta na całokształcie obserwacji bez pośrednich, właściwych jej, ale mających na względzie także i jej konieczny związek wewnętrzny, wiążący ją z fizyką właściwą.

Źródło: Auguste Comte, *Rozprawa o duchu filozofii pozytywnej*, tłum B. Skarga, W. Wojciechowska, Warszawa 1973.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

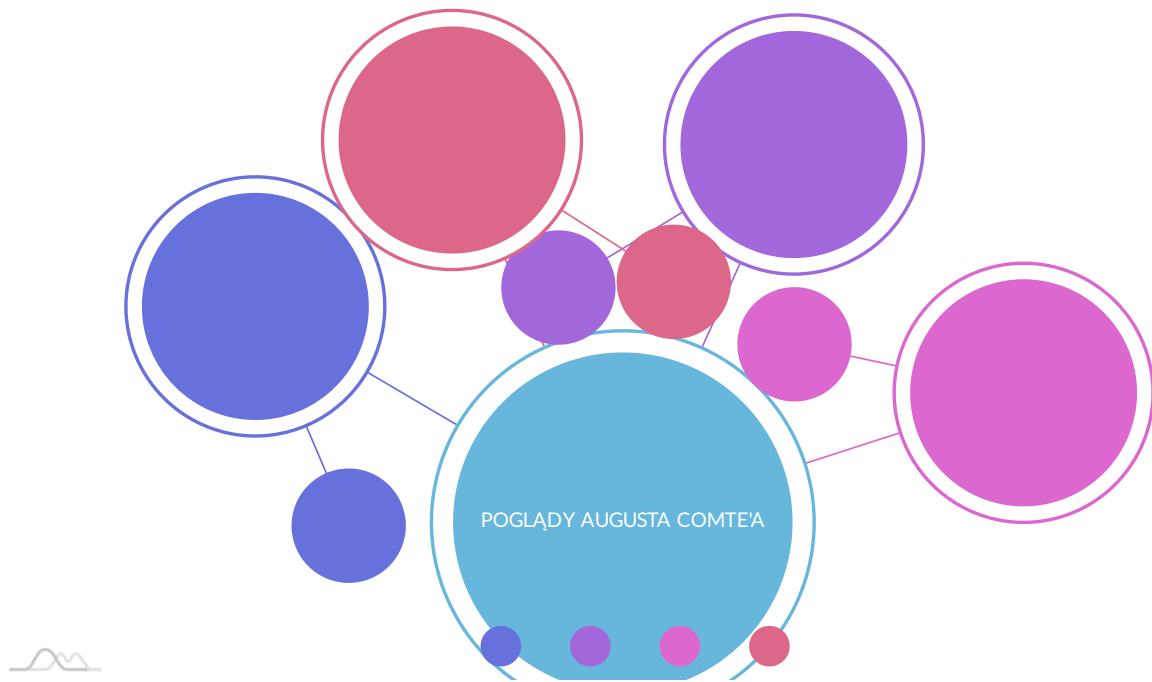
Polecenie 3

Spróbuj prześledzić propozycje Comte'a. Jak należy poszukiwać zrozumienia życia społecznego?

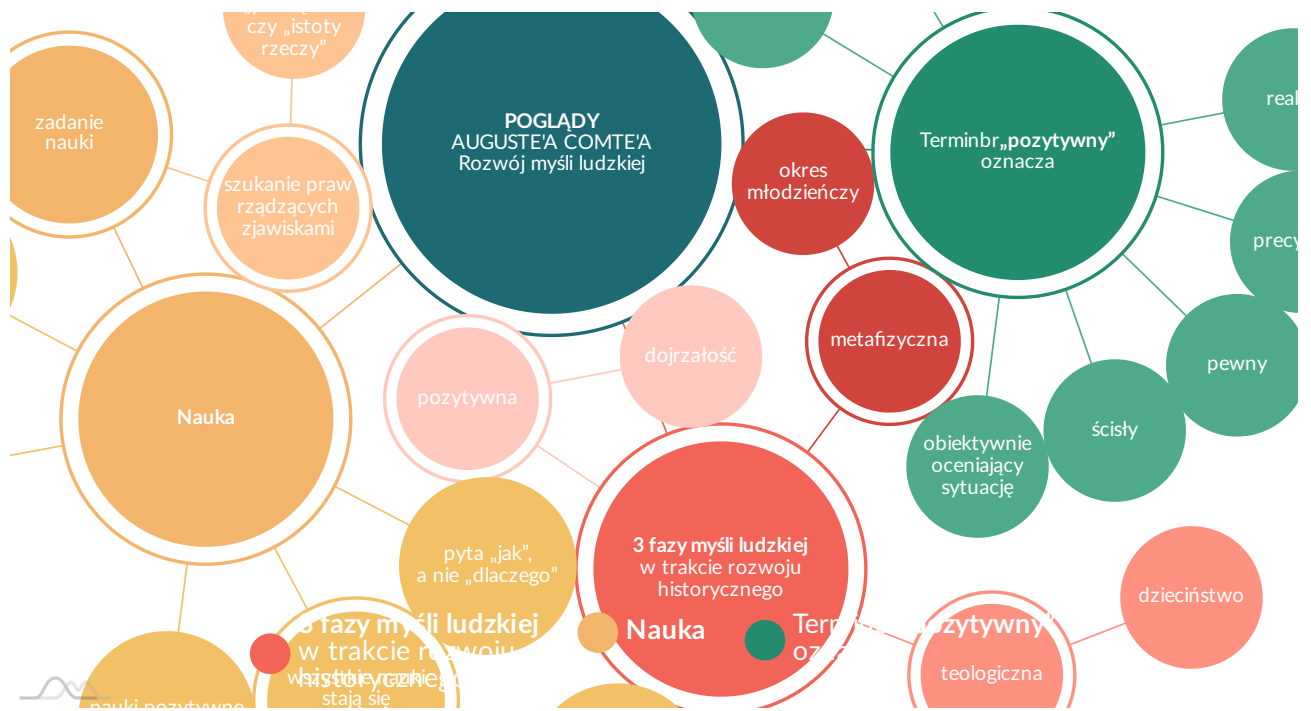
Mapa myśli

Polecenie 1

Przenalizuj poniższą mapę myśli, która została stworzona na podstawie poglądu Augusta Comte'a o **Rozwoju myśli ludzkiej** w zakładce „Przeczytaj”. Wybierz jeden z pozostałych poglądów i stwórz własną mapę myśli, która uporządkuje zdobytą przez siebie wiedzę.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Jakie nauki wyróżniał Comte? Jakie są związki między naukami? Odpowiadając, zastanów się, czy w teorii autora *Wykładu* jest miejsce na specjalizację naukową. Uzasadnij wypowiedź wzbogacając ją własnymi przemyśleniami na temat rozdziału nauk.

Ćwiczenie 1

Na jakie trzy fazy według Comte'a można podzielić myśli ludzkie w fazie rozwoju historycznego? W odpowiedzi spróbuj scharakteryzować każdą fazę i poddaj ją krytycznej ocenie.

Faza

Faza

Faza

--	--	--

--	--	--

Ćwiczenie 2

Jaki związek, według Comte'a, mają porządek i postęp społeczny? Zaznacz poprawne twierdzenia kolorem zielonym, a niepoprawne kolorem czerwonym.

☐ postęp społeczny według Comte'a

☐ błędne twierdzenie

Postęp społeczny jest stopniowym rozwojem porządku.

Porządek społeczny podlega rozwojowi w imię zasad politycznych.

Porządek społeczny łączy ze sobą życie materialne, moralne i polityczne.

Stadium pozytywne społeczeństwa charakteryzuje się połączeniem nauki i przemysłu.

W społeczeństwie pozytywnym myślenie jednostkowe jest ważniejsze niż myślenie społeczne.

Postęp odbywa się ewolucyjnie, każdy jego etap wynika z poprzedniego i udoskonala go.

Ćwiczenie 3

Połącz w pary elementy zdania tak, by przedstawiały stanowisko Comte'a na temat religii.

Pozytywizm będzie miał

podmiocie poznania.

Subiektywną jedność poznania można
odnaleźć

w katolicyzmie.

Człowiek jest istotą wyzwoloną
i wartościowym składnikiem Ludzkości

która adoruje samą siebie.

Jedność da się odnaleźć w

ludzkość.

Jedynym podmiotem, w którym można
odnaleźć jedność jest

własnych świętych, posągi i świątynie.

Praca domowa

Napisz esej, który byłby rozwinięciem następującej myśli Comte:

„Szczęście ludzkie zarówno w życiu prywatnym, jak i publicznym, polega głównie na możliwie największym wzroście uczuć życzliwości, które, gdy się ich doświadcza, dają najwięcej słodyczy; tylko też one mogą równocześnie zawładnąć sercami wszystkich ludzi”.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: August Comte. Część pierwsza: poglądy

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

10. Pozytywizm. Uczeń:

- 2) przedstawia główne idee filozofii pozytywnej Augusta Comte'a;
- 3) odróżnia pozytywizm jako jedną z koncepcji poznania i nauki od samej nauki;
- 4) prezentuje poglądy wybranego XX-wiecznego filozofa nauki;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Poznasz twórczość i poglądy Augusta Comte'a.
- Scharakteryzujesz filozofię pozytywną i metodę pozytywną.
- Przeanalizujesz, w jaki sposób system filozofii pozytywnej Comte'a miał otwierać drogę do stworzenia „nowej ludzkości”.

Cele operacyjne. Uczeń:

- identyfikuje różne problemy, stanowiska i nurty filozoficzne na przykładach pytań i twierdzeń filozofów;
- zna i charakteryzuje główne dyscypliny filozoficzne, opisuje ich problematykę i posługuje się odpowiednią terminologią;
- rozwija krytyczne myślenie i sprawności logiczne poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych;
- umie pisać tekst (esej) filozoficzny, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- dyskusja;
- głosowanie;
- burza mózgów;
- audiobook;
- mapa myśli;
- esej filozoficzny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „August Comte. Część pierwsza: poglądy”. Uczniowie mają się zapoznać z treściami w sekcji „Przeczytaj” i przygotować prezentację, w której przedstawia przykłady ilustrujące zagadnienia związane z tematem lekcji.
2. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Audiobook”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i wyświetla na tablicy temat i cele lekcji. Prosi uczniów, by na podstawie wiadomości zdobytych przed lekcją zaproponowali kryteria sukcesu.
2. **Głosowanie.** Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika ćwiczenie 1 z e-materiału. Uczniowie, na telefonach komórkowych lub tabletach, logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Wybrany lub chętny uczeń komentuje wyniki.
3. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: Twórczość i poglądy Augusta Comte'a

Faza realizacyjna:

1. **Burza mózgów.** Nauczyciel informuje uczniów, że będą pracować metodą burzy mózgów i, jeśli to konieczne, wyjaśnia jej zasady. Wyłania także moderatora, który będzie zapisywał pomysły na tablicy, a następnie określa czas wykonania zadania. Następnie nauczyciel zadaje uczniom pytanie: *Jaki jest cel filozofii pozytywnej? Czym charakteryzuje się metoda poznawcza?* Uczniowie podają propozycje odpowiedzi. Po zakończeniu fazy twórczej następuje wspólna weryfikacja pomysłów. Nauczyciel prosi uczniów, aby porównali swoje propozycje z informacjami zamieszczonymi na tablicy.
2. **Praca z multimedium nr 2.** Nauczyciel dzieli klasę na grupy. Każda z nich ma za zadanie przygotować propozycję mapy myśli na podstawie wydzielonych części materiału w sekcji „Przeczytaj”. Zespoły pracują według ustalonego porządku:
 - grupa 1: Teoria nauki
 - grupa 2: Nauka o społeczeństwie
 - grupa 3: Władza nauki
 - grupa 4: Religia ludzkości – budowa społeczeństwa.Uczniowie przygotowują krótkie wystąpienia zawierające syntezę treści przydzielonej części multimedium oraz odpowiedzi na polecenia. Po wyznaczonym czasie zespoły prezentują efekty swojej pracy.

3. **Praca z tekstami źródłowymi.** Jeśli starczy czasu, uczniowie zapoznają się z tekstami źródłowymi w sekcji „Audiobook”. Odpowiedź na polecenia do tekstów jest przygotowywana na forum, jako efekt wspólnej dyskusji.
4. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne z sekcji „Mapa myśli”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Wspólnie z uczniami poddaje refleksji proces dydaktyczny: czego się uczniowie nauczyli, czy osiągnęli założone cele?
2. Nauczyciel zadaje uczniom pytania: W jaki sposób system filozofii pozytywnej Comte'a miał otwierać drogę do stworzenia „nowej ludzkości”? Jakich wskazówek udziela Comte w drodze poszukiwania zrozumienia życia społecznego?

Praca domowa:

1. Napisz esej, który byłby rozwinięciem następującej myśli Comte: „Szczęście ludzkie zarówno w życiu prywatnym, jak i publicznym, polega głównie na możliwie największym wzroście uczuć życzliwości, które, gdy się ich doświadcza, dają najwięcej słodyczy; tylko też one mogą równocześnie zawładnąć sercami wszystkich ludzi.”

Materiały pomocnicze:

- H. Gruber, *Życie i doktryna Augusta Comte'a, założyciela pozytywizmu*, przekład Wł. Dębicki, Warszawa 1897.
- Niemirowski T., *Co to znaczy „nauczać filozofii”?*, w: „Forum Pedagogiczne” 1(2015).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie zapoznają się z multimediami w sekcji „Audiobook” i przygotowują do niego pytania. Następnie zadają je sobie nawzajem, sprawdzając stopień przyswojenia jego treści.